

KOMMENTAR

Ap 11/5.95

Flodbølge av minner over Tyskland

ENDELIG OVER: Tyskerne puster forsiktig ut etter frigjøringsjubileet. De dystre 50-årsminnene har skyllet over dem som en flodbølge.

HALVOR
HEGTUN

*Kommentatoren er Aftenpostens
Tysklands-korrespondent.*

Er det lov å si puuh? Er det stuert for en tysker å si at man nå må ha en liten pause i de stadige påminnelsene om nazitidens grusomheter? Med imponerende grundighet, på tysk manér, er nederlag etter nederlag blitt dokumentert i alt som finnes av radioer, TV-stasjoner, aviser og tidsskrifter. Verdenskrigen er kjørt i reprise, femti år etter, med inntrengende formaninger om at den slags tragedier aldri mer må få starte fra tysk jord.

Den offisielle minne-langspurten begynte i januar 1993 med 60-årsmerkingene for Hitlers maktovertagelse. Man reiste det gamle og velkjente, men pinefullt selvransakende spørsmålet overalt: Hvordan kunne det skje? Senere samme år kom 50-årsmar-

keringene for slaget ved Stalingrad, verdenskrigens vendepunkt. 1994 ble et langvarig minneår for tyske tilbaketog og for D-dagen, vestmaktens landgang i Normandie. I 1995 måtte man selvsagt følge opp med grundig dokumentasjon av frigjøringen av Auschwitz og de andre uhyrlige leirene.

Nå er 8. mai passert, og mange begynner å lure på om man er kommet til et metningspunkt. En offentlighet som dyster på med altfor mye slett samvittighet på én gang, risikerer å hisse opp motkreftene som begynner å murre om at det nå får være nok. Hvor lenge skal tyskerne gå duknakket og skamme seg? Når skal man få lov til å slå seg på brystet og si at man er både stolt og glad over å være tysker?

Det vil nok ennå ta en stund. Sant nok har tyskerne sett sin egen forbundskansler, Helmut Kohl, i kjole og hvitt på fredsfest i London, hjertelig hilst velkommen av dronningen og statsministeren. Like velkommen har han vært i Frankrike og i Russland, et land som mistet 20 millioner mennesker under krigen. Bedre uttrykk for forsoning kan man vanskelig få. Men menneskene som myldrer opp fra undergrunnsbanen på Wittenbergplatz i Berlin, blir stadig konfrontert med et

dystert skilt som har stått der i årevis: «Skrekkens steder som vi aldri har lov til å glemme: Auschwitz, Stutthof, Majdanek, Treblinka, Theresienstadt, Buchenwald, Dachau, Sachsenhausen, Ravensbrück, Bergen-Belsen».

To av tre av fotgjengerne som passerer skiltet, på vei over gaten til det eksklusive varemagasinet KaDeWe, er født etter 1945. De kan ikke belastes med noe ansvar for det som skjedde. Men de er pålagt et evig ansvar for at man trekker den riktige lærdom av historien, som den tidligere forbundspresident Richard von Weizsäcker en gang uttrykte det. Og gamle Gustav Heinemann, sosialdemokratisk forbundspresident fra 1969 til 1974, gjorde det klart at dersom man vil at utlendinger skal slå en strek over Tysklands ugjerninger, er den uttrykkelige forutsetningen at tyskerne selv aldri glemmer!

På Breitscheidplatz står Kaiser Wilhelm Gedächtniskirche med sitt bombe-brukne spir. Og tvers over plassen, halvveis mot inngangen til Zoologisk have, pågår en fotoutstilling som dokumenterer hvordan Berlin så ut i 1945. Det er sterk kost. Men arrangørene er usikre på hvor langt man bør gå i å eksponere tyskernes egen tragedie. Ruinlandskapene fra Berlin er satt sammen med tilsvarende bilder fra Coventry, London og andre byer i utlandet. På nytt hentes råd og vink fra offisielle politiske talsmenn: Det er legitimt å minnes Tysklands egne lidelser,

så lenge man ikke blander sammen årsaker og virkninger. Nazi-Tyskland var skyld i sin egen tragedie!

Noen har fryktet at de massive 50-årsmerkingene skal bli stående som en sluttstrek for tyskernes kollektive hukommelse. Men faren er neppe overhengende, i hvert fall ikke hvis man skal dømme etter kulturtilbudene i Berlin. På Gestapos gamle tomt, i dag kjent under navnet Terrorens topografi, har man nettopp nedlagt grunnsteinen for nye og utvidede utstillingslokaler. I DDR-statens gamle sentralkomité-bygning vandrer man mellom hundrevis av forslag til det Holocaust-monumentet som snart skal reises i nærheten av Brandenburger Tor. Den gjenåpnete jødiske synagogen i Oranienburger Strasse har fått sitt eget sterke museum. Og i går gjenåpnet Museet for den betingelsesløse kapitulasjon i bydelen Karlshorst.

Heller ikke 50-årsmerkingene er det slutt på. I juli er det 50 år siden Potsdam-konferansen der seierherrene sluttførte sin deling av Europa. Til høsten minnes Nürnberg-prosessene mot nazitidens forbrytere. Hitler og Holocaust er spøkelser i skapet. Om og om igjen skal tyskerne overbevise seg selv og sine omgivelser om at dagens Tyskland er noe grunnleggende forskjellig fra damals. Vi vet det jo. Men vi vet også at det er lett, forferdelig lett og lett-vint egentlig, å vandre omkring i maidagenes Berlin og være nordmann istedenfor tysker.